

GEÇMİŞİN İZLERİNDE “İKİNCİL İŞGÜCÜ” OLARAK KADINLAR: DÜNYA SAVAŞLARI KAPSAMINDA BİR İNCELEME*

WOMEN AS A “SECONDARY LABOR FORCE” IN THE TRACES OF THE PAST: A REVIEW IN THE CONTEXT OF WORLD WAR

Doç. Dr. Müslüme Akyüz

Malatya Turgut Özal Üniversitesi

ORCID: 0000-0002-0922-6191, muslumeakyuz@hotmail.com

Prof. Dr. Kubilay Özyer

Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi,

ORCID: 0000-0002-9654-7750, kozyer@yahoo.com

ABSTRACT

The presence of women in the labor market, which makes up about half of the world's population, has been defined as a “secondary labor”, behind men both in the past and today. However, it is possible to come across processes in which the gender roles of men and women are reshaped in times when social life is deeply shaken. These periods I and II. World wars can be cited as an example. In this context, the aim of the study is to draw attention to the issue of increasing the number and position of women in working life in the historical process due to the necessities that arise from time to time (such as wars), but after these obligations are over, they are excluded from working life and seen as a secondary labor force behind men. For the purpose, the discussions on the subject were tried to be analyzed in detail in a systematic approach by scanning the relevant domestic and foreign literature. In the study, the case study design, one of the qualitative research methods, was handled with a holistic system. The study revealed that during the World Wars, women, who were seen as a secondary labor force in every period of history, could go beyond their traditional roles and reconstruct the concept of gender.

Keywords: War, Woman, Secondary labor.

ÖZET

Dünya nüfusunun yaklaşık yarısını oluşturan kadınların işgücü piyasalarındaki varlıkları, gerek geçmişte gerekse günümüzde, erkeklerin gerisinde, “ikincil işgücü” olarak tanımlanmıştır. Ancak toplumsal hayatın derinden sarsıldığı dönemlerde kadın ve erkeğe ilişkin cinsiyet rollerinin yeniden şekillendiği süreçlere rastlamak mümkündür. Söz konusu dönemlere Dünya savaşları örnek olarak gösterilebilir. Bu kapsamda çalışmanın amacı da kadınların, dönem dönem ortaya çıkan zorunluluklardan dolayı (savaşlar gibi) tarihsel süreç içerisinde çalışma hayatındaki sayı ve konumlarını artıran, ancak bu zorunluluklar sona erdikten sonra çalışma hayatı dışına itilerek erkeklerin gerisinde “ikincil işgücü” olarak görülmesi konusuna dikkat çekebilmektir. Amaca yönelik olarak konuya ilişkin tartışmalar, ilgili yerli ve yabancı literatür taranarak sistematik bir yaklaşım ekseninde ayrıntılı bir şekilde çözümlenmeye çalışılmıştır. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması deseni bütüncül bir yaklaşımla ele alınmıştır. Çalışma, Dünya savaşları sırasında, tarihin her döneminde ikincil işgücü olarak görülen kadınların zorunlu dönemlerde geleneksel rollerinin dışına çıkarak toplumun erkeklere yüklediği sorumlulukları yerine getirebildiğini ve toplumsal cinsiyet rollerinin yeniden kurgulanabildiğini göstermiştir.

Anahtar Kelimeler: Savaş, Kadın, İkincil işgücü.

* Bu çalışma 2. İşletme Tarihi Konferansında sunulan bildirinin genişletilmiş halidir.

1. Giriş

İnsan kaynağı tarih boyunca üretimin önemli bir parçası olmasına rağmen, insan gücünün kullanımında dünyanın bütün ülkelerinde cinsiyet açısından erkeklerin lehine bir dağılımdan bahsetmek mümkündür (Özer & Biçerli, 2003: 56). Ancak toplumsal hayatın ekonomik, sosyal ve kültürel alanda derinden sarsıldığı dünya savaşları gibi dönemlerde erkeklerin cepheye gitmesiyle birlikte üretimde ortaya çıkan açığı kapatmak, kamunun ve toplumun ihtiyaçlarını karşılayarak çalışma hayatının bir parçası olması için göreve çağrıldığı, kadın ve erkeğe ilişkin cinsiyet rollerinin yeniden şekillenebildiği dönemlere de rastlamak mümkündür (Işık & Eşitti, 2015: 656).

Kadınların çalışma hayatına katılmasında ayrı bir öneme sahip olan Birinci Dünya Savaşı'ndan önce, kadınlar tipik olarak ev kadını rolünü oynamaktaydılar. Kadınlar yeteneklerinden çok güzellikleriyle değerlendirilmekteydi. Konumları ve statüleri, ailenin ve çocukların rutin görevlerini sürdürmeye yönelikti (Kim, 2003). (Grint, 1998: 39; Özer & Biçerli, 2003: 57; Omay, 2011: 258 -259). Çünkü ev “sevimsizlik, namus ve iffetin bulunduğu yer”di (Aksu, 2005: 60). Kadınlar çalışma hayatında belirli sektörlerde, sayıları kısıtlı olsa çalışma imkânı bulabiliyorlardı. Ancak emek yoğun işlerden veya yönetim pozisyonlarından uzak tutulmuşlardı. Bu durumun temel nedeni, büyük oranda cinsiyete dayalı işbölümü olarak gösterilebilir (Grint, 1998: 39; Özer & Biçerli, 2003: 57; Omay, 2011: 258 -259). I. Dünya Savaşı'nın başlamasıyla birlikte erkekler savaşlarda ülkelerine hizmet etmek için işlerini bırakırken, kadınlar oynadıkları geleneksel rollerden kopmaya ve çalışma alanlarını değiştirmeye başlamışlardı. Kadınlar, savaş zamanı ihtiyaçlarının ortaya çıkardığı birçok işi yerine getirmiş ve birçok sektörde istihdam edilen kadın sayısı büyük ölçüde artmıştır (Kim, 2003). II. Dünya savaşı esnasında da benzer ihtiyaçlardan dolayı iş gücü açığı sorunu kritik noktalara ulaştıkça çalışma hayatında istihdam edilen kadın sayısında büyük oranda artışlar yaşanmıştır (Cardinali & Gordon, 2002, 23-24; Yeşil, 2006, 103).

Bu çerçevede, çalışmanın amacı savaş dönemlerinde sanayiden tarıma, hizmet sektöründen ordu görevine kadar birçok alanda hizmet sunumu ve üretimini devam ettirebilmek, oluşabilecek bireysel ve toplumsal sorunların önüne geçebilmek amacıyla kadın çalışana ihtiyacın yoğun şekilde arttığı görülmüş ve ihtiyacın hissedildiği bu dönemlerde, kadınların çalışma hayatındaki sayı ve konumlarını artıran, ancak bu zorunluluklar sona erdikten sonra çalışma hayatı dışına itilerek, erkeklerin gerisinde “ikincil işgücü” olarak görülmesi konusunun incelenmesidir.

2. İkincil İş Gücü Olarak Kadınlar

Neo-Klasik İktisatçılardan Doeringer ve Piore (1970) İkili (tabakalı/bölünmüş) İşgücü Piyasası Teorisini geliştirmişlerdir. Teoride işgücü piyasası içsel ve dışsal işgücü piyasası ve “iyi iş” ve “kötü iş” yaklaşımları benimsenmiştir. Bu çalışmada “iyi iş”ler, yaklaşımın birincil sektörü, “kötü iş”ler ikincil sektörü oluşturmaktadır (Wachter, 1974: 639; Anderson vd. 1987: 573). Birincil piyasadaki çalışanlar; iyi çalışma koşullarına sahip, yüksek ücret alan, sürekli istihdamın olduğu, kariyer fırsatları sunulan, yönetimde adaletin sağlandığı işlerde çalışmaktadır. İkincil piyasada çalışanlar ise; kötü çalışma koşullarına sahip, düşük ücret alan, kariyer fırsatlarının neredeyse hiç olmadığı işlerde çalışmaktadır. Birincil sektördeki işleri daha çok beyaz ve mavi yakalı çalışanlar yaparken, ikincil sektördeki işleri ise daha çok dezavantajlı gruplar olarak nitelendirilen azınlık çalışanları,

kadınlar ve gençler yapmaktadır (Doeringer & Piore, 1970: 273- 274; Reich vd. 1973: 359).

Tüm Dünyada kadınların dezavantajlı gruplar içerisinde yer alması, "kötü iş" te çalışmasına ve "ikincil işgücü" olarak görülmelerine neden olmaktadır (Doeringer & Piore, 1970: 273). Dünya nüfusunun yaklaşık yarısını oluşturan kadınların, ikincil işgücü olarak kabul edilmesi büyük oranda cinsiyete dayalı işbölümü ile ilgilidir. İşbölümü, farklı toplumlarda farklı oranda olsa da temelde çocuk bakımı, ev işlerinin yapılması kadınların temel sorumlulukları arasında yer almaktadır (Özer & Biçerli, 2003: 57). Ev içinde yapılan işlerin hiçbiri ücret ve sosyal güvenlik sistemine dahil olmadığından kadın emeği değersiz olarak nitelendirilmektedir (Yücel, 2017: 1). Toplumun kendine biçtiği role uygun davranmak zorunda olan kadın; sınırlı işlerde çalışmak zorunda kalmaktadır (Gundersen, 1978: 219). Kadınların ailenin ikincil gelir sağlayıcısı olarak görülmesi, önemli kararlarda yer alamamaları, çalışma hayatında erkeklerin gerisinde kalmaları, yarı-zamanlı, düşük gelir getiren geçici işlerde çalışmaları için önemli bir gerekçe teşkil etmektedir (Hossain vd. 2013:208). Buna karşın erkeklerin ev işleri yerine, dışarıdaki işlerle uğraşmaları tarih boyunca ev dışı bütün faaliyetlerin, erkekler tarafından yapılması sonucunu doğurmuştur (Uysal, 1984: 102). Ailenin geçimini sağlama ve para kazanma işi erkeklerin sorumluluğu olarak kabul edilmektedir (Özer & Biçerli, 2004: 57).

Tüm hayatı boyunca çalışan bir kadın, bir erkeğe oranla %31 ile %75 arasında daha az gelir elde etmektedir (UN Women, 2016). Bu gösterge dahi kadınların çalışma hayatında "ikincil işgücü" olarak görüldüğünü net bir şekilde ortaya koymaktadır. Çalışma hayatında erkek ile aynı işi yapan kadının işe alınma, ücretler, yükselme, terfi, tayin, emeklilik hakkı, işten çıkarma ile diğer maddi ve maddi olmayan olanaklar açısından farklı uygulamalara maruz kalmaları, istihdamın çeşitli kademelerinde, kadınlar aleyhine var olan eşitsizliğin diğer bazı göstergelerindedir (Özçatal, 2009: 45). Günümüzde artarak devam eden eşitlik söylemlerine rağmen kadınların hayatları hala geleneksel önyargılar ve toplumsal cinsiyet anlayışı ile şekillendirilmeye çalışılmaktadır. Bu nedenle kadınların çalışma hayatına katılım oranları erkekler ile eşit değildir (Özer & Biçerli,2003: 59). Bu olumsuz uygulama ve davranışlar kadınları çalışma hayatında ikincil konuma itmekte ve kadınlar için olumsuz çalışma koşulları oluşmaktadır (Ecevit, 1998: 268).

3. Dünya Savaşlarının Kadın İşgücü Üzerindeki Etkileri

Çalışma hayatında kadınların görünür olmak adına yakaladıkları ilk fırsat olan Sanayi Devriminden sonra ikinci dönüm noktası I. Dünya Savaşının yaşandığı yıllardır. I. Dünya savaşının sona ermesiyle birlikte erkeklerin tekrar çalışma hayatında yerini alması ve sonrasında 1929 yılında Dünya genelinde yaşanan ekonomik krizin de etkisiyle kadın işgücü sayısı düşmeye başladıysa da II. Dünya Savaşı sırasında tekrar bir artış yaşanmıştır (Karataş, 1989: 35).

Dünyanın karşılaştığı en büyük felaketlerinden olan Dünya Savaşları, büyük yıkımlara, can ve mal kayıplarına neden olmuş bunun yanında toplumsal hayatı da derinden etkilemiştir. Dünya savaşı gibi olağan üstü dönemlerde toplumsal cinsiyet rollerinin yeniden şekillendiği görülmektedir. Savaş dönemlerinde erkeklerin savaşlarda ülkelerine hizmet etmek için askere alınması ile işlerini bırakmaları sonucu kadınlar ihtiyaçların ortaya çıkardığı birçok işi yerine getirmeye başlamış ve birçok sektörde istihdam edilen kadın sayısı büyük ölçüde artış göstermiştir (O'Brien & Parsons, 1995: 4).

Erkekler savaşlarda ülkelerine hizmet etmek için işlerini bırakırken, kadınlar işlerini değiştirmiştir. Kadınlar, savaşla birlikte erkeklerden boşalan birçok açık pozisyondaki işi doldurmuştur (Protecting the working mothers, 24 Nisan, 1918). Dünya savaşlarıyla beraber geleneksel rollerinin dışına çıkan kadınların hızlı bir şekilde üretimde yerini almasıyla beraber I. Dünya Savaşı sırasında ABD’de çalışan kadın oranı % 19’a kadar yükselmiş hatta bu oran bazı sektörlerde % 37’ ye kadar ulaşmıştır (Social Security Bulletin, 1942, Akt: Durmuş, 2016: 39). II. Dünya Savaşı sırasında (1944) ise ABD’de sadece “endüstriyel alanlarda” çalışan kadın oranı % 36,9 olarak belirlenmiştir. Benzer şekilde İngiltere’de II. Dünya Savaşı sırasında (1939) %26 olan kadın istihdam oranı % 36’ya kadar yükselmiştir (Milward, 1979).

Dünya Savaşları esnasında çalışma hayatına katılan kadın işgücünün artmasına ek olarak, kadınlar geleneksel erkek işi olarak kabul edilen fabrikalarda çalışmanın yanı sıra, geleneksel olmayan işlerde de çalışmaya başlamışlardır. Kadınların hem yaptığı işin türünü hem de yaptıkları iş hacmini değiştirmiştir. Savaşa katılan erkeklerin yarattığı işgücü boşluğu, kadınlar için fırsatlar anlamına gelmiş, birçok kadın ülke çapındaki fabrikalarda iş bulabilmiştir (khanacademy.org, 2016). Kadınlar, daha önce erkeklere özel olduğu düşünülen mesleklere girme konusunda eşi görülmemiş fırsatlar yakalamıştır (khanacademy.org, 2016). Savaşlar devam ederken savaşa katılan ABD ve İngiltere gibi dönemin büyük ekonomilerinde kadınlar ağır sanayi fabrikalarından, tarımsal üretime, hizmet sektörlerinden, ordular için askeri mühimmat üreten savunma sanayisine kadar pek çok alanda faaliyette bulunmuşlardır (Social Security Bulletin, 1942, Akt: Durmuş, 2016: 40). Öncelikle kadınlar savaş aletlerinin üretiminde yer alamaya başlamış -özellikle 1943’te işçilerin çoğunluğunun kadın olduğu uçak endüstrisi örnek olarak verilebilir- (khanacademy.org, 2016), sonrasında ise üretimin yapıldığı birçok sektörde ve fabrikada kitleler halinde erkeklerin yaptığı her işi yapmaya başlamışlardır. Hatta silah fabrikalarında kadınlara "cephanecikler" adı verilmiştir (Özgişi, 2013: 298). Bu dönemle beraber kadınlar daha önce çalışmadıkları çalışma alanlarında çalışma fırsatı yakalamış, -kondüktör, şoför, tramvay sürücüsü, banka memuru, bilet satıcısı, asansör operatörü, lokomotif yağlayıcısı, blok operatörü, sayaç okuyuculuğu, asansörcülük, asma köprü görevlisi ve makine atölyelerinde, çelik fabrikalarında, barut ve mühimmat fabrikalarında, uçak endüstrisinde, gibi işlerde çalışmaya başlamışlardır (Protecting the working mothers, 24 Nisan, 1918; Koray vd. 1999: 214-215). II. Dünya savaşı ve sonraki dönemlerde özellikle hizmet sektöründeki gelişmelere paralel olarak ise kadınlar tarım dışı sektörlerde özellikle de hizmet sektöründe (sekreterlik, temizlik işleri gibi) çalışmaya başlamışlardır (Koray vd, 2000: 214-215).

Savaş disipliniyle birlikte cepheye giden erkeklerin yerini alan kadınların çalışma saatleri de daha fazla üretim yapabilmek amacıyla artırılmıştır. İkinci Dünya Savaşı sırasında İngiltere’de 47,7 saat olan haftalık çalışma saati 52,9 saate kadar yükselirken, Fransa’da 35 saat olan haftalık çalışma saati 46,2 saate kadar yükselmiştir (Heartfield, 2011; Akt: Durmuş, 2016: 41). Bunlara ek olarak kadın çalışan sayısı belirgin şekilde yükselirken, erkeklerle aynı işi yapan kadınların reel ücret düzeyleri azalmış, askeri bir mantık çerçevesinde yürütülen disiplin anlayışı ve uzun saatler çalışılmasına bağlı olarak iş kazaları, meslek hastalıklarında da ciddi artışlar ortaya çıkmıştır. Bu durumun en belirgin örneği, I. Dünya Savaşında, uzun saatler çalışılmasına bağlı olarak ortaya çıkan

dikkatsizlik sonucu Silver Town TNT fabrikasındaki patlama sonucunda 73 kadın işçi ölmüştür (Black, 1975; Akt: Durmuş, 2016: 40) .

Gittikçe daha fazla erkek askere alınıp işlerini bırakmak zorunda kaldıkça, farklı sektörlerde erkeklerin işlerini yapabilecek kadın çalışana olan ihtiyaç ciddi şekilde artmıştır. Kadınların bu dönemde üretime daha fazla katılımını sağlamak için yüksek tirajlı gazetelerde çeşitli sloganlar ile vatanseverlik vurgusu yapılarak kadınlar çalışma hayatına katılmaya çağırılmıştır. Bu sloganlardan bazıları, “Savaşta millete yardım etmelisin” (Slogan, 20 Temmuz, 1917; Akt: Kim, 2003), “Herkes yardımcı olmalı” (Slogan, 5 Nisan 1918; Akt: Kim, 2003). Gazeteler, kadınların çalışmalarıyla ilgili makaleleri daha fazla ele almaya, kadınların eğitim, spor ve toplumdaki diğer çeşitli alanlarda büyük başarılarından bahsetmeye başlamıştır (Microfilm edition from 1914 to 1918, 25 Mayıs 1917; Akt: Kim, 2003).

Gelişmeler ile birlikte kadınların farklı iş alanlarında varlığını hissettirmeye başlaması toplumsal pek çok tabunun da yıkılmasına neden olmuştur. Örneğin II. Dünya Savaşı arifesinde İngiltere’de,

“Öncelikle evli kadınlar gönüllü olarak çalışma hayatına atılmaya teşvik edildiler. Devlet tarihinde ilk kez evli kadınların nerede ve ne işte çalışacakları düzenleniyordu. Devlet kadınların çalışabilmesi için alışveriş saatlerini düzenledi, işyerlerinde kadınlar için sağlık olanaklarında ve çocuk bakımında destek sağladı. Kadın Gücü Dayanışma Komitesi adında bir komite bu işlerle ilgilenmek için kuruldu” (Grint, 1998: 98; German, 2006: 110-111).

Yaşanan bu değişim ile ortaya çıkan fırsatlar kadınlar için pek çok sorununu da beraberinde getirmiştir. Çalışma hayatında kadın sayısının artmasına en büyük tepki işçi sendikalarından gelmiş ve işçi sendikaları kadın istihdamına karşı sert bir mücadeleye girişmişlerdir. Kadınlara erkeklerin yarısı kadar maaş ödenmekte ve bazen de tehlikeli ve sağlıksız koşullarda çalışmaktaydılar. Mühimmat fabrikalarında, yüksek patlayıcılardan çıkan asit dumanı işçilerin akciğerlerine zarar vermekte, kimyasallar ciltlerini parlak sarı renge çevirmekteydi. Kaza sonucu patlamalar her zaman bir riskti. Çok az işveren, çalışan annelere çocuk bakımı sağlamış ve hatta kadın işçiler erkek işçilere göre daha az sendikalı olabilmişlerdir (bbc. co.uk). Son olarak ise savaşların sona ermesiyle savaş döneminde kadınların yaptığı işlerin asıl sahipleri olan erkeklerin cepheden geri dönmesiyle çalışma hayatında kadınlara olan ihtiyaç azalmış ve özellikle ABD, İngiltere gibi ülkelerde kadınların yaklaşık % 95’i zorla işten çıkarılmıştır (Weatherford, 2010: 263).

Kaynak: (buzzfeednews.com)

4. Sonuç

Geçmişten günümüze kadar uzanan bir anlayışla “kamusal alan erkeğe, özel alan ise kadına aittir” yaklaşımı (Savcı, 2000: 145), tarihsel süreç incelendiğinde kadınları çalışma hayatında ikincil konuma itmektedir (Ecevit, 1998: 268). Dünya'nın değişim gösterdiği, insanlık tarihinin dönüm noktalarından biri olan Dünya savaşları sırasında kadınların mevcut koşulların gereği olarak (Alcock, 1997,134), bir amacı gerçekleştirmek için toplumsal rollerinin dışına çıkabildikleri görülmektedir. Dünya savaşlarında kadınların ev dışında çalışabilecekleri, erkeklerin işlerini yapabilecekleri ve toplumun erkeklerle yüklediği sorumlulukları yerine getirebilecekleri görülmüştür (Daniel, 1987, 131). Ancak

savaşların sona ermesiyle işlerin asıl sahipleri olan erkeklerin cepheden geri dönmesi çalışma hayatında kadınlara olan ihtiyacı azalmıştır. Kadınların asıl sorumluluk alanları olan annelik ve iyi bir eş olma rolleri hatırlatılarak özellikle ABD, İngiltere gibi ülkelerde kadınların yaklaşık % 95'i zorla işten çıkarılmıştır (Weatherford, 2010: 263). Günümüzde dahi kadın çalışan sayısındaki artışa rağmen hala kariyer olanakları kısıtlı, geleceği belirsiz, düşük vasıf düzeyi gerektiren meslekler daha çok kadın işgücü için uygun görülmektedir (Ansal, 1989: 8).

Çalışma Dünya savaşları sırasında, tarihin her döneminde ikincil işgücü olarak görülen kadınların zorunlu dönemlerde yaşamış olduğu rol değişikliklerinin varlığını ortaya koymuştur. Buradan yola çıkarak kadınları, ikincil işgücü olarak gören geleneksel anlayış ve önyargıların bırakılarak, kadınların erkeklerle aynı imkân ve şartlara sahip olmaları için ülkelerin kadın istihdamını artırıcı önlemler alması aynı zamanda kadına yönelik ayrımcılığa ilişkin yasal düzenlemeleri de yapması uygun olacaktır. Ancak bu konu sadece devletlere bırakılmayacak kadar derin ve çözülmesi zor bir konudur. Bu nedenle başta sivil toplum kuruluşları olmak üzere sendikalar, meslek odaları gibi birçok kurumun devletler ile koordineli bir çalışma yürütmesi gerekmektedir.

Kadının işgücüne katılımı, kadının güçlendirilmesine olan katkısı yanında ülkelerin kalkınmasıyla olan ilişkisi nedeniyle de önemlidir. Kadının işgücüne katılımının önemli nedenlerinden birisi eğitim sorunudur. İsteddiği eğitimi alamayan ya da hiç eğitim alamayan kadınlar başta ekonomik sorunlar olmak üzere birçok sorun ile karşı karşıya kalabilecektir. Eğitimsiz kadın ya da eğitimini tamamlama fırsatı bulamayan kadın ya çalışma hayatı içinde bulunamayacak ya da düşük ücretli ve güvencesiz işlerde çalışmak zorunda kalabilecektir. Kadının eğitimi hem ekonomik açıdan hem de toplumsal açıdan oldukça önemlidir. Bu nedenle toplumların cinsiyetlere yüklediği anlamların ve fırsat eşitsizliklerinin ortadan kaldırılması için hem kadınların eğitim seviyesinin artırılarak nitelikli istihdam alanlarının oluşabilmesi için gerekli destek ve kaynaklar sağlanmalı hem de kadın istihdamına yönelik engellerin ortadan kaldırılarak kadınlara yönelik istihdam teşviklerin artırılması sağlanmalıdır.

Kaynakça

- Aksu, B. (2005). *Kadınların Sınıfı*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Alcock P. (1997). *Understanding Poverty*, London: Macmillan Press Ltd.
- Anderson, Kathryn H. Butler, John S. & Frank A. Sloan (1987), Labor Market Segmentation: A Cluster Analysis of Job Groupings and Barriers to Entry, *Southern Economic Journal*, 53 (3), 571-590.
- Ansal, H. (1989). *Kapitalist Üretimde Cinsiyetçilik*. 11. Tez: Marksizm ve Feminizm, (1): 8 -22.
- Aytaç, S. Sevüktekin, M. Işığçok, Ö. Bayram, N. Yıldız, S. ve Eryiğit, Y. (2002). Çağdaş Sanayi Merkezlerinde Kadın İşgücü Konumu: Bursa Örneği, *Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu Bülteni*.
- Black, R. (1975). *Fascism in Germany: How Hitler Destroyed the World's Most Powerful Labor Movement*. London: Steyne.
- Bott, E. (1957). *Family and Social Network*. Newyork.
- Cardinali, R. ve Gordon, Z. (2002). Woman Power: the fuel that propels the equal opportunities engine: examining the war years, 1941–1945, *Equal Opportunities International*, 21(3) (2002), 23–24.
- Daniel, R.L. (1987). *American Women in the 20th Century: the festival of life*, San Diego: Harcourt Brace Jovanovich, 131.

- Doeringer, Peter B. & Piore, Micheal J. (Jay 1970), *Internal Labor Markets and Manpower Analysis*, USA Department of Labor: Eric.
- Durmuş, M. (2016). Savaşlar ve İşçi Sınıfı. *Türk Tabipleri Birliği Mesleki Sağlık ve Güvenlik Dergisi*. Ekim 2015-Mart 2016 sayısı. 29-44.
- Ecevit, Y. (1998). *Türkiye’de Ücretli Kadın Emeğinin Toplumsal Cinsiyet Temelinde Analizi. 75 Yılda Kadınlar ve Erkekler*. İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.
- German, L. (2006), *Cinsiyet Sınıf ve Sosyalizm*, (çev. Yıldız Önen), İstanbul: Babil Yayınları.
- Grint, K. (1998). *Çalışma Sosyolojisi*. (Çev. ve Ed: Veysel Bozkurt). İstanbul: Alfa Basım Yayım.
- Gunderson, M. (1978). The Influence of Status and Sex Composition of Occupations on the Male – Female Earnings Gap. *Industrial and Labor Relations Review*. 31(2), 210-223.
- Hartman, H. (2006). *Marksizm ve Feminizmin Mutsuz Evliliği*, (Çev. Gülşad Aygen), İstanbul: Agora Kitaplığı.
- Heartfield, J. *World war as class war*. <https://libcom.org/history/world-war-class-war> Erişim tarihi: 05.09.2021
- Hossain, I., Mathbor, G.M. & Semenza, R. (2013). *Feminization and Labor Vulnerability in Global Manufacturing Industries: Does Gendered Discourse Matter?*, *Asian Social Work and Policy Review*, (7), 197–212.
- Işık, M. ve Eşitti, Ş. (2015), I. Dünya Savaşı Propaganda Afişlerinde Kadın Temsillerinin Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Göstergibilimsel İncelenmesi, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, Cilt 70, No. 3, 655 - 682
- Karataş, H. (1989). *İktisadi Hayatta Kadın ve Sorunları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kaya, S. (2008). Kadın İşgücünün Genel Profili ve Çalışma Yaşamında Karşılaştığı Sorunlar–I, *İzmir Ticaret Odası AR&GE Bülteni*, İzmir.
- Kim, Tae H.(2003). *Where Women Worked During World War I*, <https://depts.washington.edu/labhist/strike/kim.html> Erişim Tarihi: 08.09.2021
- Koray, M. Demirbilek, S. ve Demirbilek, T. (Aralık, 1999). Gıda İşkollarında Çalışan Kadınların Koşulları ve Geleceği, *T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü Bülteni*.
- Mercanlıoğlu, Ç. (2009). Cinsiyete dayalı eşitsizlik kadın yöneticilerin iş ve özel hayatlarını dengeleme zorlukları ve bedelleri. *Uluslararası – Disiplinler Arası Kadın Çalışmaları Kongresi*, Sakarya: Sakarya Üniversitesi. 35–44.
- Microfilm edition from 1914 to 1918, (1917). *Northwest Labor Journal*, Suzzallo library UW.
- Microfilm edition for a year of 1918. (1918). *Seattle Argus*.: Suzzallo library UW.
- Milward, Alan S. (1979). *War, Economy and Society, 1939-1945*, University of California Press, ss: 395.
- Omay, U. (2011). Kadınlar ve Yedek İşgücü Ordusu: Perçinci Rosie Örneği. 12. *Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Kongresi Bildiriler Kitabı*. Ankara: Türk-İş Yayınları. 250 – 274.
- O’Brien, Kenneth P. & Parsons, Lynn H. (1995). *The Home-Front War: World War II and American Society*, London: Greenwood Press
- Özçatal, Ö. (2009). Kadınların işgücü piyasasına katılımın ve çalışma koşullarını etkileyen sosyo - demografik ve kültürel faktörler’. *Uluslararası – Disiplinler Arası Kadın Çalışmaları Kongresi*. Sakarya: Sakarya Üniversitesi: 45- 54.
- Özgişi, T. (2013), Bir Siyasi İmge Olarak Çocuk Ve Savaşlar: I. Dünya Savaşı Örneği, *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 8/11, 293-312.

- Özer, M. ve Biçerli, K. (2003). Türkiye’de Kadın Çalışanların İş gücünün Panel Veri Analizi. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 3(1), 55-86.
- Protecting the working mothers. (April 24, 1918). Seattle Union Record.
- Reich, M. Gordon, David M. & Edwards, Richard C. (1973), *Dual Labor Markets: A Theory of Labor Market Segmentation*, *American Economic Review*, 63 (2), 359-365.
- Savcı, İ. (1999). *Toplumsal cinsiyet ve Teknoloji*. Ankara üniversitesi SBF Dergisi. 54(1): 130-142.
- Social Security Bulletin. *Employment of Women in War Production*, (1942) <https://www.ssa.gov/policy/docs/ssb/v5n7/v5n7p4.pdf> Erişim tarihi: 02.06.2021
- Slogan. (20 Temmuz, 1917). *Washington Standards*.
- Slogan. (5 Nisan 1918). *Washington Standarts*.
- Uysal, B. (1984). *Siyasal Katılma Ve Katılma Davranışına Ailenin Etkisi*. Ankara: TODAİ yayınları.
- Wachter, M.L. (1974), Primary and Secondary Labour Markets: A Critique of The Dual Approach, *Brookings Papers on Economic Activity*, (3), 637-693.
- Walby, S. (1990). *Theorizing Patriarchy*, Oxford: Blackwell.
- Weatherford, D. (2010). *American Women During World War II: An Encyclopedia*, New York: Routledge.
- UN Women, (2016). *Progress of the World's Women 2015-2016*, Erişim Tarihi: 10.06.2021.
- Yeşil, B. (2006). *Who said this is a Man's War?': propaganda, advertising discourse and the representation of war worker women during the Second World War*. *Media History*, Volume 10, 103-117.
- Yücel, D. (2017). *Kadın Yoksulluğu ve İkincil İş Gücü*. *Social Sciences Research Journal*, 6(3), 12-21
- <https://www.khanacademy.org/humanities/us-history/rise-to-world-power/uswwii/a/american-women-and-world-war-ii> **Erişim Tarihi:** 15.06.2021
- <https://www.bbc.co.uk/teach/class-clips-video/history-ks3-ks4-world-war-one-work-for-women/zmjpgwx> **Erişim Tarihi:** 01.06.2021
- <https://www.buzzfeednews.com/article/gabrielsanchez/these-are-the-incredible-women-who-fought-and-won-world-war> **Erişim Tarihi:** 08.06.2021

Extended Summary

The World Wars, one of the biggest disasters the world has faced, caused great destruction, loss of life and property, as well as deeply affected social life. In all countries that participated in the wars, women were called to duty and started to be more visible in working life in order to close the gap in production and meet the needs of the public and society when men went to the front (Aytaç, Sevütekin, Işıkçok, Bayram, Yıldız, ve Eryiğit, 2002: 20; Kaya, 2008). The aim of this study is to draw attention to the fact that women are seen as a secondary labor force (reserve labor force) behind men, who increase their number and position in working life in the historical process due to the necessities that arise from time to time (such as wars), but are excluded from working life after these obligations are over is to pull. For the purpose, the discussions on the subject have been tried to be analyzed in detail on the axis of a systematic approach by scanning the relevant domestic and foreign literature. In the study, the case study design, one of the qualitative research methods, was handled with a holistic approach. While determining the field of study, I. and II. World wars have been chosen.

With the rapid taking place of women, who went out of their traditional roles with the World Wars, the rate of working women in the USA increased to 19% during the First World War and even reached 37% in some sectors (Social Security Bulletin, "Employment of Women in War Production," July 1942, Durmuş, 2016: 39). II. During World War II (1944), the rate of women working only in "industrial fields" in the USA was determined as 36.9%. Similarly, in England II. During World War II (1939), female employment rate increased from 26% to 36% (Milward, 1979).

While the world wars were going on, women were active in many areas from heavy industry factories to agricultural production, from service sectors to the defense industry, which produces military ammunition for the armies, in major economies of the period such as the USA and England, which participated in the war (Social Security Bulletin, 2016: 40). After the Industrial Revolution, which was the first opportunity for women to be visible in working life, the second turning point was the years of the First World War. With this period, women had the opportunity to work in work areas where they did not work before, and they started to work in jobs such as tram or taxi driver, meter reader, and elevator operator (Koray vd. 1999: 214-215). With the end of World War I, men's taking their place in working life again and then with the effect of the economic crisis in the world in 1929, the number of female labor force started to decrease. There was an increase again during World War II (Karataş, 1989) and II. In parallel with the developments in the service sector, especially in the world war and later periods, women started to work in non-agricultural sectors, especially in the service sector (such as secretarial work, cleaning jobs) (Koray et al., 2000: 214-215).

With the discipline of war, the working hours of women, who took the place of men who went to the front, were increased in order to be able to produce more. During the Second World War, the weekly working hour, which was 47.7 hours in England, increased to 52.9 hours, while the weekly working hour, which was 35 hours in France, increased to 46.2 hours (Heartfield, 2011; Durmuş, 2016). In addition, while the number of female employees increased significantly, the real wage levels of women doing the same job as men decreased, and serious increases in occupational accidents and occupational diseases occurred due to the discipline approach carried out within the framework of a military logic and working long hours. The most obvious example of this situation is that 73 female

workers died as a result of the explosion at the Silver Town TNT factory as a result of carelessness due to working long hours during the First World War (Black, 1975).

The increase in the number of female employees caused the concept of gender to be reconstructed by going beyond the traditional roles of women for a while (Bott, 1957). While fulfilling the roles imposed on them by the patriarchal social structure, women also took part in working life to meet the increasing need for labor due to obligations (Walby, 1990; Hartman, 2006). However, with the end of the wars, the men who were the real owners of the jobs returned from the front, the need for women decreased and women were asked to return to their homes by reminding their main areas of responsibility, their roles as motherhood and being a good wife. Especially in the victorious countries such as the USA and England, the vast majority of working women, approximately 95%, were forcibly dismissed (Weatherford, 2010: 263).

Ek bilgiler

Çıkar çatışması bilgisi: Sorumlu yazar, yazar ekibi adına çalışmada herhangi bir çıkar çatışması olmadığını kabul etmektedir.

Destek bilgisi: Çalışmada herhangi bir kuruluştan destek sağlanmamıştır.

Etik onay bilgisi: Çalışma, etik onay belgesi gerektirmemektedir.

Katkı oranı bilgisi: Birinci yazarın katkı oranı %50, ikinci yazarın katkı oranı %50 şeklindedir.